

МІЖРЕГІОНАЛЬНА  
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ



**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА**  
**дисципліни**  
**“ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ”**  
**(для молодших спеціалістів)**

Київ 2006

Підготовлено старшим викладачем *Т. С. Фроловою*

Затверджено на засіданні циклової комісії правознавства  
та соціальної роботи Економіко-правового технікуму МАУП  
(протокол № 1 від 30.08.05)

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом*

**Фролова Т. С.** Навчальна програма дисципліни “Юридична деонтологія”  
(для молодших спеціалістів). — К.: МАУП, 2006. — 16 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Юридична деонтологія”, питання для самоконтролю, теми контрольних робіт, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія  
управління персоналом (МАУП),  
2006

## ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

“Юридична деонтологія” порівняно нова навчальна дисципліна, що розвивається й удосконалюється. Вона розкриває загальну “картину” юридичної діяльності як практичної, так і наукової, навчальної, а також завдання та функції правознавства, роль юридичних знань у вирішенні питань суспільного буття, систему юридичної освіти, визначає вимоги до особистісних і професійних якостей юриста, систему формування цих якостей, мистецтво спілкування й мудрість прийняття правильного рішення в юридичній практиці.

Юридична деонтологія пов’язана з багатьма навчальними дисциплінами, перш за все з “Теорією держави і права”. Маючи власний предмет, “Юридична деонтологія” посіла конкретне місце в системі соціальних наук як юридичних, так і неюридичних (педагогіки, психології, соціології, етики, естетики, інформатики).

Взаємозв’язок юридичної деонтології з іншими правовими науками і навчальними дисциплінами полягає в тому, що вона є вступною наукою і містить відомості, необхідні для поглибленого розуміння закономірностей юридичної діяльності слідчого, прокурора, судді, нотаріуса, адвоката та ін.

Мета курсу юридичної деонтології — сформувати у студентів першорядні знання про правові основи державного і громадського життя, дбайливе ставлення до інтересів суспільства, держави та особи, ціннісні орієнтири щодо моральної оцінки діяльності юриста-професіонала, ознайомити із системою та методологією навчання, з вимогами до правників юридичної сфери.

У результаті вивчення курсу “Юридична деонтологія” студент повинен

*знати:* де отримувати навчальну інформацію, як її обробляти, які якості виховувати в собі щодо майбутньої професії, в яких сферах використовувати здобуті знання; основні поняття з курсу “Юридична деонтологія”, основні групи деонтологічних вимог до професійних та етичних якостей правознавця (психологічна, політична, правова, етична, естетична культура юриста як спеціаліста), норми нормативно-правового та морального поведіння, деонтологічні нормативи культури, тенденції їх розвитку;

*уміти:* розумітися у структурі права, засобах юридичної техніки і вирішувати на цій основі питання юридичної кваліфікації; самостійно поповнювати та поглиблювати свої знання; використовувати обсяг

здобутих знань; аналізувати причинно-наслідкові зв'язки у державному та законодавчому процесах; визначати вплив традицій і звичаїв на розвиток окремих правових документів, а також нові підходи у реформуванні чинної правової системи держави; використовувати всі способи мистецтва спілкування при прийнятті рішень у практичній діяльності.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**  
**дисципліни**  
**“ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ”**

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	<b>Змістовий модуль I. Професія юриста</b> Юридична деонтологія як наука і навчальна дисципліна
2	Вплив юридичної деонтології на формування деонтологічних нормативів у майбутнього юриста
3	Юрист, громадянське суспільство і держава
4	Правове (державне) регулювання професійної юридичної діяльності та основні види юридичної практики
5	<b>Змістовий модуль II. Соціальне регулювання юридичної діяльності</b> Фактори формування духовно-національної свідомості юриста
6	Моральна культура юриста. Професійні відхилення в діяльності юристів
Разом годин: 54	

**ЗМІСТ**  
**дисципліни**  
**“ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ”**

**Змістовий модуль I. Професія юриста**

***Тема 1. Юридична деонтологія як наука і навчальна дисципліна***

Природа юридичної деонтології та її розвиток як науки і навчальної дисципліни. Предмет, метод, структура, принципи, функції та джерела юридичної деонтології. Історичний аспект формування системи деонтологічних знань та етапи визнання юридичної деонтології. Система юридичних наук. Місце юридичної деонтології в системі суспільних і юридичних наук. Зміст юридичної деонтології та її соціальне призначення. Нормативні акти, документи про стандарти юридичної професії як офіційні джерела юридичної деонтології. *Основні поняття:* деонтологія, професійна етика, право, законність, юридична діяльність, особистісні та професійні якості юриста, професіоналізм.

*Література* [1–16; 18–20; 26–27]

***Тема 2. Вплив юридичної деонтології на формування деонтологічних нормативів у майбутнього юриста***

Юридична освіта і Закон України “Про освіту”. Деонтологічні нормативи випускника юридичної спеціальності. Вироблення власних норм поведінки на початковому етапі навчання та на перспективу. *Основні поняття:* юридична діяльність, суб’єкти права, норми поведінки, суспільні відносини, правові нормативи.

*Література* [1–16; 18–20; 27; 29]

***Тема 3. Юрист, громадянське суспільство і держава***

Поняття “юрист” і основні риси юридичної професії. Соціальне призначення юриста. Професія, юридичний фах і кваліфікація. Атестація юриста. Юридична діяльність та її види. Поняття юридичної справи та порядок її ведення. Система юридичної діяльності. *Основні поняття:* юрист, юридична професія, юридична діяльність.

*Література* [1–16; 18–21]

#### ***Тема 4. Правове (державне) регулювання професійної юридичної діяльності та основні види юридичної практики***

Норми, що застосовуються у правовому регулюванні. Внутрішні і зовнішні державні акти, що регулюють юридичну практичну діяльність. Кадрова політика держави. Основні види юридичної практики та їх характеристика. *Основні поняття*: норма, правове регулювання, нормативно-правові акти, юридична практична діяльність.

*Література* [1–16; 18–20; 26; 29]

#### **Змістовий модуль II. Соціальне регулювання юридичної діяльності**

#### ***Тема 5. Фактори формування духовно-національної свідомості юриста***

Поняття національної свідомості. Складові національної культури юриста. Національний обов'язок юриста. Поняття правової культури та її види. Правова культура суспільства, її елементи. Правова культура юриста, її ознаки. *Основні поняття*: національна свідомість, національна культура, національний обов'язок юриста, правова культура юриста, правова культура.

*Література* [1–16; 19; 22]

#### ***Тема 6. Моральна культура юриста. Професійні відхилення в діяльності юристів***

Поняття моральної культури, її види. Моральна культура суспільства та її складові. Моральна культура юриста, її ознаки. Професійна деформація, її вплив на розвиток і формування психологічної культури юриста. Конфліктологія, поняття і види конфліктів. Суб'єкти конфлікту. Стилі ухилення від конфліктів. *Основні поняття*: психологічна культура, професійна деформація, юридичний конфлікт, конститутційні процедури, адміністративні процедури.

*Література* [1–16; 18–24; 25; 27]

## **ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ**

1. Юридична деонтологія та її розвиток як науки і навчальної дисципліни.
2. Предмет юридичної деонтології.
3. Методи юридичної деонтології.
4. Структура юридичної деонтології.
5. Принципи юридичної деонтології.
6. Функції юридичної деонтології.
7. Джерела юридичної деонтології.
8. Історичний аспект формування системи деонтологічних знань.
9. Етапи визнання юридичної деонтології.
10. Система юридичної діяльності.
11. Місце юридичної деонтології в системі суспільних і юридичних наук.
12. Відмінності юридичних наук від юридичних навчальних дисциплін.
13. Зміст юридичної деонтології та її соціальне призначення.
14. Документи про стандарти юридичної професії як офіційні джерела юридичної деонтології.
15. Рівні розвиненості систем юридичних наукових знань.
16. Роль навчального обов'язку у формування службового духу юриста.
17. Юридична освіта і Закон України "Про освіту".
18. Деонтологічні нормативи випускника спеціальність юридична.
19. Вироблення власних норм поведінки на початковому етапі навчання і на перспективу.
20. Поняття "юрист", основні ознаки юридичної професії.
21. Соціальне призначення юриста.
22. Професія, юридичний фах і кваліфікація.
23. Атестація юриста.
24. Юридична діяльність та її види.
25. Поняття юридичної справи та порядок її здійснення.
26. Система юридичної діяльності.
27. Зміст юридичної діяльності.
28. Основні ознаки юридичної діяльності.
29. Юридична діяльність як різновид соціальної діяльності.
30. Основні тенденції розвитку юридичної діяльності на сучасному етапі.

31. Норми, що застосовуються у правовому регулюванні.
32. Внутрішні і зовнішні державні акти, що регулюють юридичну практичну діяльність. Кадрова політика держави.
33. Основні види юридичної практики та їх характеристика.
34. Формування національної свідомості.
35. Поняття національної свідомості. Складові національної культури юриста. Національний обов'язок юриста.
36. Моральна культура юриста.
37. Моральна свідомість та її рівні.
38. Моральна культура як складова професійної культури.
39. Поняття правової культури, її види.
40. Правова культура суспільства та її складові.
41. Правова культура юриста та її ознаки.
42. Професійна деформація, її вплив на формування правової культури юриста.
43. Поняття психологічної культури, її види.
44. Психологічна культура юриста, її ознаки.
45. Професійна деформація та її вплив на формування психологічної культури юриста.
46. Поняття міжособистісних стосунків.
47. Конфліктологія, поняття і види конфліктів.
48. Суб'єкти конфлікту.
49. Стилі ухилення від конфліктів.
50. Суддівська діяльність.
51. Прокурорська діяльність.
52. Слідча діяльність.
53. Адвокатська діяльність.
54. Нотаріальна діяльність.
55. Юридично-консультативна діяльність.
56. Юридична практична діяльність і право.
57. Принципи, завдання та функції юридичної практичної діяльності.
58. Здійснення юридичної практичної діяльності.
59. Конфіденційність юридичної практичної діяльності.
60. Юридична практична діяльність і правова практика.
61. Основні ознаки юридичної практичної діяльності.
62. Обов'язки та права суб'єктів юридичної практичної діяльності.
63. Гарантії юридичної практичної діяльності.
64. Основні дії юридичної практичної діяльності.

65. Тлумачення правових текстів.
66. Гарантії юридичної практичної діяльності.
67. Координація і взаємодія в юридичній практичній діяльності.
68. Набуття права на здійснення юридичної практичної діяльності.
69. Незалежність юридичної практичної діяльності.
70. Виконання рішення з юридичної справи.
71. Інформативність юридичної практичної діяльності.
72. Фактори формування професійної свідомості та культури юриста.
73. Правові дії та юридична діяльність.
74. Внесок римських юристів у світову юридичну теорію та юридичну практику.
75. Професійна (дисциплінарна) відповідальність юристів.
76. Соціальні конфлікти, їх прояв у сфері юридичної діяльності.
77. Етична культура юристів.
78. Культура адвоката, юрисконсульта.
79. Професійні деформації в діяльності представників різних юридичних професій.
80. Соціальні фактори і рівень правової свідомості юриста.
81. Права та обов'язки юриста.
82. Юридичні способи розв'язання конфліктів.
83. Юридичний конфлікт, його правова природа і типи.
84. Конфлікти, причини виникнення, стадії розвитку та припинення.
85. Деонтологічні кодекси: поняття, завдання, історія створення.
86. Міжнародні кодекси професійної поведінки правників.
87. Національні юридичні деонтологічні кодекси.
88. Загальна характеристика Кодексу професійної етики судді.
89. Загальна характеристика Правил адвокатської етики.

### ***ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ***

#### **Контрольна робота 1. Соціальні норми і юридична діяльність**

1. Соціальні норми: поняття і види.
2. Місце норм права у системі соціальних норм.
3. Роль соціальних норм у регулюванні професійної юридичної діяльності.

У першому і другому питаннях дати загальну характеристику соціальних норм і показати місце правових норм, використовуючи знання з курсу “Теорія держави і права”. У третьому питанні роботи висвітлити засоби соціального регулювання діяльності юристів, роль моральних, естетичних, корпоративних норм у регулюванні юридичної діяльності, звернути увагу на нормативне (пряме) регулювання. Необхідно висвітлити рівні регулювання професійної діяльності юристів.

### **Контрольна робота 2. Окремі види юридичної практичної діяльності**

1. Суддя – носій судової влади.
2. Роль присяги для службового обов’язку судді.
3. Підстави для звільнення судді з посади.

У першому питанні висвітлити нормативно-правову базу, що регулює діяльність судді (див. список літератури), показати принципи та аспекти роботи судді (принцип чіткої регламентованості, процедурні принципи, принцип незалежності, соціальний, комунікативний, морально-психологічний та організаційний аспекти). У другому питанні дати характеристику процесу проходження кандидата на посаду судді, проаналізувати вимоги до суддівської діяльності. У третьому питанні висвітлити, в яких випадках суддю може бути звільнено, і зазначити шляхи недопущення таких випадків.

### **Контрольна робота 3. Окремі види юридичної практичної діяльності**

1. Особливості роботи нотаріуса.
2. Юридична консультативна діяльність.
3. Адвокатська діяльність.

У першому питанні висвітлити сучасне розуміння нотаріальної діяльності, її завдань та функцій на підставі нормативно-правової бази. Розкрити принципи діяльності та обов’язки нотаріуса, показати умови припинення права на здійснення нотаріальних дій. У другому питанні дати визначення юридичної консультативної діяльності, окреслити посадові обов’язки юрисконсульта та вимоги до претендентів на посаду. У третьому питанні звернути увагу на морально-психологічні аспекти діяльності адвоката, проаналізувати Деонтологічний кодекс (Кодекс правил здійснення адвокатської діяльності адвокатів

Європейського співтовариства), Правила адвокатської етики України, показати суть адвокатської таємниці.

#### **Контрольна робота 4. Моральна культура юриста**

1. Моральна та етична культура юриста. Юридичний етикет.
2. Професійна деформація працівників правоохоронних органів.
3. Формування професійної свідомості та культури юриста.

У першому питанні дати визначення моральної та етичної культури, їх рівнів (теоретичного та психологічного), показати роль такту ведення судового спору, коректності поведінки, культури мови. Друге питання повинно бути присвячено висвітленню напрямів, внутрішніх і зовнішніх факторів, а також причин професійної деформації працівників правоохоронних органів. У третьому питанні зазначити вплив соціального середовища на процес формування професійної свідомості та культури юристів, розглянути фактори суб'єктивного та об'єктивного походження.

#### **Контрольна робота 5. Окремі види юридичної практичної діяльності**

1. Нагляд за дотриманням законності — основний обов'язок прокурора.
2. Морально-психологічні аспекти роботи прокурора.
3. Морально-психологічні аспекти роботи слідчого.

У першому питанні показати зв'язок прокурорської діяльності з діяльністю системи органів прокуратури та їх завданнями. Слід зазначити сферу діяльності прокурора, де він виступає як учасник судового процесу. Обов'язково розкрити принципи діяльності прокуратури. Доцільно зупинитися на характеристиці змісту роботи прокурора, визначенні основних видів робіт. Друге і третє питання передбачають висвітлення певних властивостей мислення прокурора та слідчого, процесу призначення на посади, крім того слід звернути увагу на соціальний, комунікативний, організаційний аспекти діяльності, на форми контролю за здійсненням їхньої діяльності.

#### **Контрольна робота 6. Юридична діяльність**

1. Зміст юридичної діяльності.
2. Діяльність римських юристів як родоначальників юридичної теорії та практики.

3. Значення юридичної діяльності як особливого різновиду соціальної практики.

У першому питанні розкрити основні риси юридичної діяльності, її здійснення у сфері права, мету, методи, форми юридичної діяльності, проаналізувати перелік найважливіших дій, що потребують спеціальних знань, навичок і професіоналізму. У другому питанні розкрити етапи діяльності римських юристів і витоки юриспруденції, а також три основні форми юридичної діяльності: наукової, навчальної та практичної. У третьому питанні проаналізувати соціальне замовлення на правову діяльність і показати тенденції розвитку юридичної діяльності.

### **Контрольна робота 7. Правова кар'єра юриста**

1. Юрист в умовах ринкової економіки: місце правника на державній службі та в комерційних структурах.

2. Правова кар'єра. Перспективи різних видів професійної кар'єри юриста.

3. Сучасні тенденції розвитку професійної діяльності юристів.

У першому питанні розкрити складові та характеристики правової практичної діяльності, показати співвідношення права та економічних і суспільних відносин, визначити якості, необхідні для самостійного виконання професійних юридичних функцій. У другому і третьому питаннях висвітлити процес набуття, припинення професійних повноважень, процедури, умови, прийоми і засоби юридичної практичної діяльності. Слід звернути увагу на координацію і взаємодію в юридичній практичній діяльності, а також на гарантії цієї діяльності.

### **Контрольна робота 8. Відхилення в діяльності юристів**

1. Професійні відхилення в діяльності юристів.

2. Особливості накладання дисциплінарних стягнень на юристів за службові провини.

3. Напрями профілактики соціальних відхилень серед юристів.

Перше питання роботи передбачає розкриття причин та обставин професійних відхилень у діяльності юристів, впливу соціального середовища на ці причини та обставини. У другому питанні проаналізувати нормативно-правові документи, що регулюють діяльність юристів у різних сферах практичної юридичної діяльності. У третьому питанні доцільно показати роль моральних, професійних, пси-

хологічних факторів у становленні та діяльності юриста як основних напрямів профілактики соціальних відхилень.

### **Контрольна робота 9. Юридична деонтологія: історія і сучасність**

1. Історія становлення юридичних деонтологічних знань. Сучасні тенденції розвитку юридичної деонтології.

2. Поняття і загальна характеристика юридичної деонтології, її завдання.

3. Функції юридичної деонтології.

У першому питанні необхідно звернутися до історії виникнення терміна “деонтологія”, введеного у науковий обіг англійським філософом і природознавцем Ієремією Бентамом, показати процес розвитку як самого терміна, так і його тлумачення. Проаналізувати етапи становлення та розвитку юридичної деонтології. У другому і третьому питаннях дати поняття і загальну характеристику науки “юридична деонтологія”, проаналізувати її роль у системі гуманітарних наук і соціальне значення юридичних деонтологічних знань, висвітлити предмет, завдання та функції юридичної деонтології.

### **Контрольна робота 10. Загальна характеристика юриспруденції**

1. Поняття юридичної науки.

2. Юриспруденція, її характеристика.

3. Види юридичних наукових дисциплін.

У першому питанні дати характеристику поняття “наука”, суб’єктів діяльності, проаналізувати структуру і функції юридичної науки. Друге питання передбачає дослідження рівнів розвиненості систем юридичних знань, методології та методологічних підходів в юриспруденції. Необхідно проаналізувати загальні формально-логічні, загальнонаукові, конкретно-наукові та спеціально-наукові методи юриспруденції. У третьому питанні дати коротку характеристику юридичних наук теоретичного та історичного профілю, галузевих і спеціальних юридичних наук.

## СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

### *Нормативно-правова*

1. *Загальна* декларація прав людини / Резолюція 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р.
2. *Міжнародний* пакт про громадянські та політичні права (Резолюція 2200А(XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 грудня 1966 р.), ратифікований Україною 19 жовтня 1973 р.
3. *Міжнародний* кодекс поведінки державних посадових осіб / Міжнародний договір від 23 липня 1996 р. (Міністерство закордонних справ України, ООН).
4. *Конституція* України // ВВР України. — 1996. — № 30.
5. *Кодекс* професійної етики судді, прийнятий на V з'їзді суддів України 24 жовтня 2002 р. // Вісник Верховного Суду України. — 2002. — № 5, вересень–жовтень.
6. *Закон* України “Про освіту” від 6 березня 1996 р. № 100/96-ВР // ВВР України. — 2002. — № 20.
7. *Закон* України “Про виконавчу службу” від 24.03.98.
8. *Закон* України “Про державну службу” від 16.12.93.
9. *Закон* України “Про Конституційний Суд України” від 03.07.92.
10. *Закон* України “Про статус суддів” від 02.02.92.
11. *Закон* України “Про міліцію” від 20.12.92.
12. *Закон* України “Про прокуратуру” від 05.11.91.
13. *Закон* України “Про адвокатуру” від 19.12.92.
14. *Закон* України “Про нотаріат” від 02.09.93.
15. *Закон* України “Про кваліфікаційні комісії, кваліфікаційну атестацію і дисциплінарну відповідальність суддів України” від 02.02.94.
16. *Загальні* правила поведінки державного службовця: Затв. наказом Головдержслужби України від 2 жовтня 2000 р.
17. *Перелік* напрямів і професій, за якими здійснюється підготовка спеціалістів у вищих закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 24.05.97 № 507.

### *Основна*

18. *Бандурка О. М., Скакун О. Ф.* Юридична деонтологія: Підручник. — Харків: НУВС, 2002.

19. Біленчук П. Д., Сливка С. С. Правова деонтологія: Підруч. для вищ. навч. закл. — К.: Атика, 1999.
20. Бризгалов І. В. Юридична деонтологія (стислий курс лекцій). — К.: МАУП, 1998.
21. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія. — К.: Віра-Р, 2003.
22. Сливка С. С. Правнична деонтологія: Підруч. для вищ. навч. закл. — К.: Атика, 1999.
23. Сливка С. С. Юридична деонтологія. — Львів, 1996.
24. Шмоткін О. В. Юридична деонтологія. — К.: МНТУ, 1995.

*Додаткова*

25. Андросюк В. Г. Психологія слідчої діяльності: Навч. посіб. — К.: УАВС, 1994.
26. Аннэрс Э. История европейского права: Пер. со швед. / Ин-т Европы. — М.: Наука, 1996.
27. Бандурка А. М., Друзь В. А. Конфликтология: Учеб. пособие для вузов. — Харьков, 1997.
28. Моключенко А. Г. Кваліфікаційна робота. — К., 1995.
29. *Сучасні системи вищої освіти: порівняння для України / За заг. ред. В. Зубка.* — К., 1997.

## ***ЗМІСТ***

Пояснювальна записка .....	3
Тематичний план дисципліни “Юридична деонтологія” .....	4
Зміст дисципліни “Юридична деонтологія” .....	5
Питання для самоконтролю .....	7
Теми контрольних робіт.....	9
Список літератури.....	14

Відповідальний за випуск	<i>Ю. В. Нешкуренко</i>
Редактор	<i>Т. М. Тележенко</i>
Комп’ютерне верстання	<i>М. М. Соколовська</i>

Зам. № ВКЦ-2759

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)  
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП